

DIARI DE BUJA

EXTRAORDINARI

DEL DIVÉNDRES 30 ABRIL DE 1813.

Quànt es sòl surt se amágan ets animáls feròsos ; y ets hómos s' en ván â fêr feyna. Ps. 103.

Meditaciò de lo que diu David Psálm. 52. *Es qui vólen compláurer â tothóm ténan molta pó y póca temòr. Déu farà micas es séus óssos, los confondrá y já los hà despreciát de tot. Dissipávit ossa eórum qui hominibus placent.. Sprêvit êos.*

Fésta d' ets apóstols per aconsolár es bisbes, capelláns. y fráres, maltractáts d' ets afrencesáts. Predicarán es quàtre evangelístas, qui duan defêctes de aquésts gráns sants; però que son de diferènts d' ets Auroristas! ¿Ets apóstols ténen defêctes? Cóm no n' hàn de tenír es fráres, qui máy serán tán sánts cóm élls? Una dòbble don â s' Aurorista qui hem trobará càp apóstol qui digués *jó persèguèsc abusos, jó vull reformárllos.* (Se entén que colcú me hà de fêr fiança.) Més jó per máncó d' un dinér los faré veurer que Lutéro digué lo que díuan élls y no tengué escrupol de casársè ab Sor Catalína de Boré y tengué tres fills qui já bastávan per fêr *auròras*. Emperó *no hey hà pitjòr clavía que sa d' es matex lleñám.* Don frá Seripándo de sa matéxa religiò, presidí es concíli de Trénto ahònt fònc condemnát aquéll, y molts de fráres de sa séua orde foren cardenáls per lo molt y bé que confonían aquést doctòr de lleis, qui totas las trapitjáva. Lo infêrn goñá â Lutéro y el cêl â S. Tomás de Vilanóva: quànt Sor Catalína se casá, vá néxer la Beäta Catalína Tomás. Per uns quànts angels qui tornan dimónis, y cáuan, s' en álsan y guáñan victória duas vegádas més. Cuántra un fráre de S. Domingo la pégá Lutéro, perque li tenía envèja; y ená cuántra tots ets altres fráres. Auroristas, miráuvs en aquést miráy.

A DIOS TIROIRO.

¡Quin desbarát! Nou es. Qui futg de Déu, corre de bádas. A diòs idó. Creu que segòns diu Andréu Sempèrii *VALENTINI DOCTORIS ALCODIÁNI MÊDICI*, res hey hà tàn trist còm una despedída. Triste vále. Diu que aquésta despedída es néutre. Concórda ab el diábble predicadòr qui no sé que diu de néutre. Mà y hauría pensát que fosses tàn llést. Tenír témps per tantas cósas, es molt. Tu deus estar màgre. A Diòs idó, y no tornes mà y més. Sa téua despedída desmént es Sempèri; y no desmént â aquéll diábble. L' hem de creurer encàra que el dimóni sia páre de la mentída perque es un amic téu qui té vitupéra. Es retràto que fá de tu y d' ets àltres es la pura veritat; però es molt més indecént, que els que hàn llevát de Cort per profáns. Que sería s' originál? Pensa â durten sa dóna...jó no parl material, ni materialista, ni indecént. Axó es dir conforme acostumám, que t' hen dugas es breviári. ¿Que el téns ab un tom, ô en molts? T' ho demán, perque diuan que sas fuyas y tot lo demés es còm â nóu, tayát de péssa. O ditxòs instánt en que Mallórca podrá dir ábiit, excéssit, evásit, erúpit. Het promét que â Buja cantarán un Te Deum â S. Sebastiá. Básta per ára.

¿QUE CÓSA ES SA POLÍTICA DELS ESTÁTS?

Sabrerlòs conservár y já procurár es majòr bé de tots els de sa naciò, já alliberárlòs de tots es màls. Si una naciò se consérva, es còm es ví véy, millòr que es novell. Mál andár no pót durár. Govèrn qui dura, no se muda: señál que es bó. Heu será.

1.º Si donan bóna criánsa â sa juvintút y si procurán que es véys donen bón exémples. Per obrár bé, hàn de pensár bé, y per pensár bé, es necessari sa bóna instrucció. Emperó sa instrucció no pót esser bóna, essent es mêtres dolénts. ¿Cóm los tendreu bóns, si per elegirlòs vál més un empeño que sa justicia? Ets hómós souvátjes y bárbaros son còm â caváls sensa picár. Ténan fórsa; però vál més enjín que fórsa. Sa sabiduria fá se gént ditxòsa: sa ignoráncia es càusa que la engánan. Universidáts, acadêmias, fábricas, perque tothóm, ets cégos y tot pugan goñarse es pá, y perque no fálten mêtres, ni entreteniménts

utills. Fóra ociosidád, y càstig per élla. Cortesía y bón módo ab tothóm, y no fér mála càra â nígú, en no ser incorregible ô traydòr. No volèr que sa gént sia rústica. Aturár els abúsos de manjár y de beurer. Que hey hàja pasèigs agradábables, funcions públícas, devertimènts honésts. Quànt es llecenciádos argumentávan â n' es pórxo de plássa, no éran tàn aliádos cóm àra heu son àlgúns.

2º. Hey hà de havèr *bón orde*, y per mantenírlu es soberáno, hà de ser cóm un mêtstre de musica. Tots ets ráms del govèrn hàn de anár â compás, y farán una harmonía qui dexará encantát â tot el póbble. Es violí primér y es segón, es cuànta-báx y els àltres instrumènts, aquésts y sas veus, es primér cór y es segón, tots ténan que fér papér, si bé diferént, ab tot axó confòrme. Un no fá es papér de s' àltre. Càda û tóca ô cànta es seu, emperó tots dúan un compás ô *largo*, ô *andante* &c. Si un volgués fér es papér de s' àltre: si un àltre se atropellás en so compás: si un instrumént no estigués bén afinát ab sos àltres: si un qui té pócas máñas se mesclás ab sos perítos del àrt, sa musica no seria un cêl, sino un infèrn. Axí dins un estat tots els ráms de govèrn per ser respectáts, hàn de dur bóna harmonía, y considerár que es póbble encàre que ignorant, conèx sa dissonància. Càda û hà de fér es papér que li tóca. Qui no es de la Iglèsia, que no se pós â reformár ecclesiástics: qui es bón general per tènra, que no vulga manetjár es timò de sa bárca de S. Péra. El César y Déu hàn de rébrer lo qui els he tóca.

Es mêtstre de capèlla no farà cantár es báx â un cuantr-ált, sino que destinará â càda quâl segòns se séua capacidát, y de aquést módo tothóm fá son ofici y bé. Axí sa política repartèx sas ocupacions y empléos segòns es talénts y gèni.

Aquèll necessita de mólt gènt, perque mà y hey hà tantas habilidáts, cóm professors. Axí sa política cerca augmentár sa pobblaciò, ô que hey haja un grán nòmbre de ciutadans de totes clásses, y per lo matèx instituèx cásas já per els nins desamparáts, já per aquèlles qui hàn perdút sos páres, já per enseñár es joves, já per cuydár dels véys, já per curár es malálts, &c. També instituèx juntas de sanidát per aturár sas epidèmias, y conservár sa salut pública y particular.

Aquell té un cobradòr, â n' â qui tóca cobrar lo que guàña tota sa capélla; y té atlóts qui avisan quànt hey hà funció, per lo quâl sáben sa càsa de càda músic. Axí sa política té qui cóbra sas contribucions, té corrêus, bárcas, còtxos &c. per sa comunicació de tots els póbbles ab la còrt ô capital, y se cuyda de que es camíns sian bóns porque es víveres no cósten tánt de pórt &c.

Aquell deu tenír un fondo per sas necessidáts que hey pót havèr. Axí sa política vól que hey haja un fòndo â sa naciò per quànt hey haja guèrra, carestía, &c.

Aquell compra papérs de gust, los compón, los assátja, porque sólfas compóstas de un mañá, desacreditan sa capélla: sas bónas sens assatjárlas, farían mál papér. Sas de fóra naciò, exítan es gust, sa imitació ô sa admiració dels naturáls. Axí sa política fá lleys, promèt prêmis, amedels naturáls. Axí sa política fá lleys, promèt prêmis, amedels naturáls. Bóna sólfa sa pót cantár malamént y no donássa cástigs. Bóna sólfa sa pót cantár malamént y no donássa cástigs. Axí bónas lleys mál observádas parèxan doléntas, y sas lleys no s' hàn de mudár, sinò que es particulárs y el comú las hàn de observár bé. Molt de midár y póc tayár. Abáns de fèr una llèy, pensarhí molt; en haverla féta, no desfèr-la. Pócas lleys y molta observáncia. Amet-lér abundòs, àgre segur. Per observárse sas lleys, las hem de sabrer: per saberlas hàn de ser pócas ô sas precisas: y aquéstas pócas se hàn de tenír bén presénts. Es tribunáls hàn de ser cóm un qui trempa l' órga, qui coménsa afinánt bé és flautát y sas veus majòrs, després s' octáva, sa dotzéna, quinzèna &c. Axí trempa Déu y diu que es *poderòsos se-rán aturmentáts poderosamént*. A un cèrt congrés qui parláva de reformár àltres clásses porque hen necessitávan, se li digué que primér comensássen, fént una reforma *eminentissima*. Ets hómos gráns son per reprimír es gráns: pégar â n' es póbres y petíts, es cóm un hómo robúst qui desafiás un atlót pussér.

Se continuará.

GRÁTIS PER ELS SUBSCRIPTORS.

EN LA IMPRENTA DE SEBASTIÁ GARCÍA,
viu junt al fórn den Fráu.